

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitulvm XX. Super literis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

cuius hinc n. 2. Quod exoptans de taciturnitate veri, teneatur illud probare secundum tempus; Vid. statutum de certo numero extitisse tempore impetrationis: Siquidem agens, aut exoptans probare tenetur asserta cum omnibus qualitatibus, sine quibus intentio sua subsistere non potest.

7 Eademq; ratione ut rescriptum obreptitium non sit propter expressionem falsi, necessarium est, narrata in rescripto seu iustitiæ, seu gratiæ aut dispensationis, vera fuisse tempore impetrationis, seu *date* literarum, sicuti habetur in cit. c. quia circa 6. de consang. & affin. ubi causa ad dispensandum in consanguinitatis impedimento, videl. proles nata, quæ Pontifici proposita erat, falsa dicitur; *cum anse dispensationem obtiniam, viam fuerit & nunc. sã carnis ingressa.* Videri potest P. Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 3. o. n. 4. & n. 5. ubi admonet Ordinarios & Confessarios, quibus dispensationes à Sede Apostolica committuntur, ut precum veritatem cautè examinent: quia sæpè contingit, ut ea existere incipiat post concessionem Romæ factam: Ut si allegetur, feminam famæ iacturam passam esse ex frequente cum viro, cui nuptura est, conuersatione: infamia autem non nisi post tempus *datæ* dispensationis orta sit. Quæ de regi etiam in Theol. moral. lib. 1. tract. 4. c. 22. q. 2. Hic autem adiungo, Considerandam esse formam literarum, seu commissionis: quia interdum expediens siue mittens literas ipsemet non dispensat, sed iubet Commissarium dispensare v. g. super impedimento matrimonij, *si persone vere pauperes sint, & rationabilis causa urgeat, vid. scandalum, infamia, loci angustia, aut alia similis;* tunc sufficit, causas subsistere tempore dispensationis à Commissario faciendæ, argum. c. ei cui, 29. de præb. in 6.

NOTANDUM V. circa verba, *quidquid factum est occasione literarum, irritum decernatur.* Si rescriptum gratiæ, seu beneficiale, propter obreptionem in parte eius principali irritum sit, etiam pars accessoria ceteri debet irrita. Ita notant Abb. hinc n. 5. Dec. n. 2. & allegatis his verbis c. Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 2. 1. n. 6. Nam principalis intentio

Papæ fuit mandare, ut Pancratius in canonicum reciperetur: quia verò Canonicus præbendæ diu carere non debet, adiecit, ut si aliqua vacaret, vel proximè vacatura esset, eidem conferretur: Cum itaque principalis pars rescripti, propter taciturnitatem de certo numero canonicorum obreptitia fuerit, etiam altera pars de præbenda seu redditibus ipsi assignandis, & quidquid occasione literarum actum fuit, corruere debuit. Dixi de hoc in simili c. cum ad eò 15. hoc tit. in fine, & videri possunt, quæ dicam c. ad audiendam 3. 1. infra, eodem.

CAPITVLVM XX.

Super literis.

PARAPHRASIS.

Dubium ortum fuit, quidnam sentiendum sit de literis à Sede Apostolica impetratis per taciturnitatem veri, aut per suggestionem falsi. Et alij quidem sentiebant tale rescriptum omnino irritum esse, ut impetrans nullum ex eo commodum percipere possit. Alij autem dicebant, licet secundum formam à Pontifice præscriptam, quippe subreptitiam, procedi non debeat, tamen iudices delegatos causam cognoscere, & sententiam ferre posse secundum formam aut ordinem iuris communis. Ad hanc dubitationem Resp. Innoc. III. distinguendum esse, utrum literæ cum taciturnitate veri, & suggestionem falsi impetratæ fuerint per malitiam & dolum impetrantis; an verò per simplicitatem ac ignorantiam. Primo casu in pœnam delinquentis omnino irritæ censeri debent literæ, ut postquam iudici dolus sufficienter demonstratus fuerit, supersedeat causæ illius cognitione. In altero autem casu iudex attendere debet, num Papa, si falsitas suggesta non fuisset, aut veritas non occultata, nihilominus literas dedisset, licet non tali forma ac modo, tamen secundum formam iuris communis, tunc iudex nihilominus causam cognoscat secundum

iuris

iuris communis ordinem: An verò nullas omnino literas Pontifex dedisset, tunc iudex delegatus procedere non potest, nisi fortasse, vt partibus conuocatis cognoscat de qualitate & modo subreptionis, & verum ea fuerit ratio impetrationis literarum, ita vt Princeps causam nullo modo delegasset, si veritate cognouisset, tum etiam iudex cognitionis officium nullo modo impendat. Sin verò Princeps nihilominus causam delegasset, licet non tali forma aut cum talibus clausulis, tunc iudex cognoscat absque eiusmodi specialiter prescriptis formis, sicuti ius commune & ordinarium requirit.

S Y M M A R I U M.

1. Rescripta iustitia sub-vel obreptitia sunt, vel per taciturnitatem veri, vel per suggestionem falsi ad rem intrinsecè pertinentis.
 2. Vtraque obreptio accidit, aut fraude sine ex malitia, aut ex simplicitate ac ignorantia: in priori totum rescriptum fit irritum; non item in posteriori.
 3. Si Princeps cognita veritate aut suggesta falsitate penitus non dedisset rescriptum; vitatur rescriptum propter obreptionem, cuiuscunque dolo aut culpa, vel etiam sine culpa contigerit.
 4. Et hoc non tantum locum habet in rescriptis iustitia, sed etiam in rescriptis gratia, & literis beneficialibus.
 5. Iudex delegatus debet conformare processum voluntati & intentioni delegantis.
 6. Circa legum civilium intellectum etiam in materia politica si diuersa sint DD. sententia, Pontifex decidere potest, & clara Iuris Canonici decisioni in utroque foro standum est.
- N**O T A N D U M I. ibi: tacitè veritate, vel suggesta falsitate. Rescripta iustitiæ duas ob causas subreptitia, seu obreptitia sunt; Primo per taciturnitatem veri ad rem per se, siue intrinsecè pertinentis; Secundo per suggestionem falsi, itidem intrinsecè ad rem spectantis, prout etiam colligitur ex l.

2. C. si contra ius &c. Idemque locum habet in rescriptis gratiæ, aut beneficialibus, prout ex communi docet P. Thom. Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 2. n. 2. & seqq. Ratio est: Quia rescripta pendent ex voluntate iurisdictionem mandantis: gratiam, aut beneficium conferentis: Duo autem sunt, quæ voluntarium tollunt; & consequenter concessionem, aut mandatum, vel saltem formam, modumue eius irritum, vel infirmum reddunt; ignorantia veri dissimulati, & persuasio falsi suggesti.

Dixi autem id locum habere, si veritas dissimulata, aut falsitas expressa in rescripto sit rei per se & intrinsecè pertinentis ad negotium: quia si tantum extrinsecè, & per accidens se habeat, non vitabitur rescriptum, siue id iustitiæ, siue gratiæ sit; tamen si Princeps, si veritatem cognitam habuisset, rescriptum non dedisset. Exemplum est: Si ponamus, in Curia aliqua odium conceptum esse aduersus Belgas, v. g. Tum si Titius Belga rescriptum impetret, dissimulans se Belgam esse; aut dicens, ex Moguntia se oriundum, non vitabitur propterea rescriptum; tamen si fortasse si Belgam se esse confessus fuisset, illud minimè obtinuisset; quandoquidem, vt ponimus, circumstantia hæc, num impetrans Belga sit, an ex superiore Germania oriundus, ad causam siue rem, de qua agitur, per se nihil attineat.

Vtteriùs, tamen si veritas occultata, aut falsitas expressa ad rem per se & intrinsecè pertineat, si tamen ea non fuerit causa finalis & principalis factæ concessionis, sed impulsiva tantum; quia sine ea, adeoque perspecta veritate, Princeps idem, eademque forma mandasset, aut concessisset, esto, fortasse difficiliùs, non debet rescriptum obreptitium censerit, vt ex probabiliore docui lib. 1. moral. Theol. tr. 4. c. 22. n. 20. & tradit Sanchez cit. disp. 2. n. 17. 32. Nam falsitas causæ impulsivæ voluntarium non tollit: quandoquidem ea animum non mouet addandum absolute (siquidem etiam eà remota daretur) sed addandum libentiùs, citiùsq; Qua de re videri potest Alex. de Neuo in c. 3. de confirm. vt illic vel inutili.

Porro quibus in casibus res ita comparata sit, vt Princeps nihilominus concessisset, id vir prudens arbitrabitur, considerato stylo seu consuetudine Curiae, negotij qualitate & circumstantijs, prout allegato Lapo alleg. 89. docet Matth. de Afflict. decis. Neapol. 106. n. 4. Sanchez n. 19. Vide etiam, quae dicuntur in c. postulasti 27. hoc. tit.

NOTANDVM II. circa §. *Nos igitur*, Obreptio tam per taciturnitatem veri, quam per suggestionem falsi, duobus modis accidit: Aut fraude, siue ex malitia: Aut ex simplicitate ac ignorantia: Vbi nomine ignorantiae, etiam crassam intelligere debemus; dummodo non sit ingens temeritas, ait Sanchez n. 66. & colligitur ex textu c. quando ignorantia fraudi opponitur ac malitiae, quae scientiam requirit & propositum circumueniendi saltem virtuale aut implicitum.

Discrimen autem inter obreptionem doloſam, eamque quae ex ignorantia fit, ponitur in textu; Quod in priore, totum rescriptum, seu circa omnes eius partes irritum fiat; ita vt Iudex ne quidem secundum formam iuris communis, de causa principali cognoscere debeat; esto Princeps, etiam semotà eà obreptione doloſa, dedisset nihilominus rescriptum, licet non eà formà, sed secundum terminos iuris communis. At verò in posteriore casu, locum habere debeat ea distinctio; vt, si Princeps, non interueniente obreptione, dedisset rescriptum, quamuis non in forma speciali, Iudex procedere possit secundum formam communem: nō autem, si Princeps nullo modo dedisset.

Vt haec res, quam variè disputando inuoluunt interpretes hic, clariùs intelligatur, in primis affero exemplum ex Abb. hic n. 2. Titius à Papa (vel inferiore Ordinario, videtur enim doctrina huius c. etiam huic applicari posse, teste Sanchez n. 4.) impetravit literas contra debitorem suum, falso allegans, in ciuitate sua consuetudinem esse, vt lites summarie & de plano, non autem obseruato iudiciario ordine, cognoscantur: Propterea Papa, causam euidam commisit Iudici, adijciens, vt summarie & de plano procedat. Tum distinguendum, num impe-

trans sciens & volens falsum allegarit; an verò per ignorantiam. In posteriore hoc casu procedere debet iudex secundum formam ordinariam, seu communi iure obseruari solitam; saltem si aduersarius voluerit. At verò in priore casu integrum rescriptum euertere potest, vt iudex à cognoscenda causa desistere debeat.

Nunc verò aliqua declaranda sunt: I. Quod rescriptum iustitiae vel omnino, si dolo impetratum sit; vel secundum partem corruere debeat, si per ignorantiam obreptio interuenit: intelligi debet, dummodo pars aduersaria excipiat seu opponat de subreptione, vt ex communi docet Anſon. hic n. 13. 15. 20. Imola n. 5, Abb. n. 5. Sanchez n. 76. post Gl. ver. nullatenus, Idq; sumitur ex textu c. ver. postquam iudici super hoc facta fuerit fides; videl. per probationes ad instantiam partis opponentis obreptionem; Aut si ex euidencia facti obreptio notoria sit, iuxta doctrinam Gl. in l. 1. C. Qui & aduersus quos restit. ver. in consil. ibi Baldus n. 7. Gaill lib. 1. obs. 3. n. 4. quod iudex supplet in facto, si notorium sit, etiam non petente parte. Itaque acquiritur delegato iurisdictione, vt procedere possit, donec obreptio notoria fiat in processu; deinde verò supersedere cogitur, vel omnino, vel secundum formam eam specialem, quae propter obreptionem praescripta fuerat, vt supra explicatum.

II. Quod propter commissum dolum, Iudex penitus supersedere debeat, tamen si Princeps rescriptum dedisset in forma communi, si dolum non interuenisset; id non est ex natura rei, sed poenae loco constitutum, vt colligitur ex verbis c. in sua peruersitatis poenam. Ex quo primò infert Sanchez cit. disp. 21. n. 71. post Decium super hoc c. in mea edit. in 6. Si partes rescripti sint penitus separatae, videl. super diuersis negotijs aut causis: subreptionem ex dolo seu mendacio contingentem in vna parte, nihil nocere alteri parti. Censentur enim veluti duo rescripta; Et cum constitutio huius c. poenalis sit, extendi non debet; sed adhaerendum regulae iuris 37. in 6. *Vtile non debet*

per

per inutile vitari. Idque sumi videtur ex c. si eo tempore 9. hoc tit. in 6.

Secundò infert idem Sanchez n. 67. Si non ipse impetrans, sed sollicitator aut Curialis dolum commisit, ut rescriptum obreptione emanaret, non esse locum pœnæ; ut videl. totum rescriptum irritum sit, etiam si Papa nihilominus rescripisset, sed non secundum eummodum.

3. Cæterum, si Princeps cognitâ veritate, aut suggestâ falsitate penitus non dedisset rescriptum, vitatur rescriptum propter obreptionem, cuiuscunque dolo aut culpâ, vel etiam sine cuiuscquam culpa contigerit, quia deest voluntas committentis; dummodo res quæ tacetur, aut falsò narratur, per se, siue intrinsecè ad negotium pertineat, sicuti supra explicauimus.

4. III. declarandum, Tametsi textus huius c. loquatur tantum de rescriptis iustitiæ, locum tamen etiam habere debet in literis gratiæ, ac beneficialibus, uti hîc docet Abb. n. 2. 5. 6. & 17. Decius n. 5. & ait esse communem Sanchez n. 54. Quare & in his distinguendum est, dolone an per ignorantiam obreptio contigerit; & si per ignorantiam, an Princeps nihilominus eandem gratiam dedisset secundum substantiam: Sin autem dolo, utrum pars rescripti, in quo dolum commissus, cohærens sit cum altera parte, an verò penitus separata, tunc enim pars gratiæ concessæ, in qua dolum admissus non est, non vitabitur, donec per Iudicis sententiam, in pœnam, rescindatur. Exemplum huius rei attuli in Theol. moral. lib. 1. tr. 4. c. 22. n. 25. de eo, qui dispensationem in voto castitatis impetrauit, ad ducendam consanguineam; allegata causa incontinentiæ suæ, quæ verè suberat; & allegata causa, quæ penitus falsa erat, quòd ea alium maritum conditioni suæ parem reperire non posset: Hoc in casu dispensatio super voto, consistet; at verò dispensatio super matrimonio contrahendo irrita erit: & quidem ipso iure. Hoc enim discrimen semper suppono inter rescripta gratiæ, & rescripta iustitiæ; quòd illa per obreptionem irrita fiant ipso iure; hæc autem ope exceptionis, sicuti supra di-

xi in c. si autem 9. hoc tit. & tradunt DD. communiter apud Sanchez cit. disp. 21. n. 3. & n. 54.

Doctrina autem huius tertij declarandi partim sumi debet ex eo; quia si rescripta iustitiæ propter subreptionem irrita seu infirma redduntur, multò magis rescripta gratiæ, ac beneficialia; quippe cum hæc longè faciliùs infirmentur, prout Abb. annotauit n. 5. Decius n. 5. Partim verò ex eo, quòd distinctio illa, ut attendamus, num Princeps nihilominus gratiam concessisset secundum substantiam, necne, est ex rei natura; adeò ut tametsi hoc c. non emanasset, ita distinguere oportuisset.

IV. declarandum; Cur aliquoties dixerim, ad irritationem rescripti seu iustitiæ, seu gratiæ, referre, num Princeps, etiam cessante obreptione, eandem in substantia gratiam concessisset, aut rescriptum dedisset, necne. Si enim non eandem rem, eandemue gratiam concessisset, aut mandasset, sed aliam; adeòq; rescriptum aliud fuisse in substantia; irritum erit, quòd impetratum est. Exemplum affert hîc Innocent. ver. in communi forma, ver. Et nota quòd generaliter, Abb. n. 3. in fine; Titius impetrauit rescriptum contra Caium debitorem suum per ignorantiam seu obliuionem, ex causa mutui; postea coram iudice delegato libellum format ex causa empti ac venditi: Hoc in casu iudex procedere non potest, ne quidem secundum formam iuris communis: quia causa, quæ proponitur, secundum substantiam alia seu diuersa est ab ea, quæ comprehenditur verbis rescripti. Similis casus circa materiam beneficiale habetur in c. susceptum 6. hoc tit. in 6. eumque explicabo infra in cap. significante 34. hoc tit. Ratio huius doctrinæ seu declarationis ea est, quia exinde quòd de alia re Princeps scripisset, seu aliam rem concessisset, si obreptio non interuenisset, non sequitur, quòd eam concesserit, aut pro ea scripserit; sed potius contrarium; quia conditio non ponit rem in esse. Secus autem, si eandem rem in substantia, etiam sublatâ obreptione, absolutè mandasset aut concessisset: tunc enim adeest absolutè

soluta voluntas Principis: licet non secundum eum modum seu circumstantias, secundum quas propter errorem rescriptis.

5 NOTANDVM III. circa finem c. *Eadem ratio qua delegantem &c.* Iudex delegatus debet processum suum conformare voluntati ac intentioni delegantis, cuius vires agit, & à quo iurisdiclio eius dependet, prout Abb. hic docet n. 3. Decius n. 4. & colligitur ex c. isto verbis allegatis, quando dicitur, post cognitam obreptionem, si appareat, quod delegans literas nullas dedisset, si obreptionem sciuisset, quod etiam iudex nullatenus procedere debeat: secus, si delegans dedisset literas, saltem secundum formam communem: tunc etiam iudex ita procedere debebit.

NOTANDVM IV. ex tota huius c. decisione, maxime ijs verbis in principio positis, *diuersos intelleximus diuersa sentire*: Si circa legum ciuiliu[m] intellectum, etiam in materia politica, diuersae sint Doctorum sententiae ac intellectus, Pontifex decidere potest: ita, ut utroque foro clarè iuris canonici decisioni inhaerendum sit. Ita docui etiam supra in c. 1. n. 9. de Constit. & hic tradit Anton. n. 11. Imola n. 1. Abb. n. 3. Hieron. Scharpf eent. 2. consil. 7. n. 1. Orta autem fuerat inter Legistas controuersia ex duabus legibus, quae inter se videbantur contrariae, vid. l. 2. & l. 1. et si legibus 5. C. si contra ius: Nam in priore dicebatur, praescriptione seu exceptione facta obreptione impetrati rescripti, iudicem de exceptione cognoscere debere, & iuxta eam cognitionem, de causa ipse sententiam ferre. At verò in l. posteriore habetur, ut mendax precator careat penitus impetratis.

CAPITVLVM XXI.

Edoceri.

PARAPHRASIS.

Literae à Sede Apostolica impetratae sunt contra Abbatem Ordinis Praemonstratensis, ad quarum tenorem coram iudice delegato respondere censatur, sublatò

appellationis remedio. Sed quia causa communis erat Abbati & Conuentui, in literis autem Apostolicis nulla mentio fiebat Conuentus: ideo dubitabatur, an non Abbas appellare posset, si iudex declararet vigore literarum illum ad respondendum coram se obligari: Resp. Innoc. III. Abbatem (nisi alia rationabilis causa ipsi suffragetur) non posse per appellationem subterfugere, quò minus coram iudice delegato respondere teneatur: propterea quòd ad ipsum propriè pertinet Congregationis suae negotia procurare. Secus tamen dicendum fore, si negotia Conuentus omnino separata sint à negotijs Abbatis, ut ad illa administratio Abbatis se non extendat.

SVMMARIVM.

1. *Prelatus Regularis in causa ipsi & Conuentui Regulari communi conuenitur per rescriptum, in quo solet quidem fieri mentio Conuentus, non tamen necessario.*
2. *Prelatus solus absque sui Conuentus consensu requisito agere per se, & Procuratorem (non tamen vniuersalem) constituere, eumque reuocare potest.*
3. *Administratio plena & libera, adeoque etiam actio, & defensio in iudicio Prelato competit, tam in temporalibus, quam in spiritualibus.*
4. *Etiam Abbatisa & Priorissa habet liberam administrationem rerum Monasterij: & licet iurisdictionis spiritualis capax non sit, tamen ex commissione eius usum & executionem exercere potest in Moniales & Clericos beneficiarios, precipiendo etiam in virtute obedientiae.*
5. *Per consuetudinem tamen & statutum inroduci potest, ut saltem negotia ardua, grauisque momenti in Monasterijs Prelatus sine consensu, vel consilio Conuentus non expediat.*
6. *Conuentui praedicialia v. g. Monachorum receptio, non potest Prelatus agere*